

Daniel Milczarek
Anna Rawska

MATERIAŁ DYDAKTYCZNY

WYBRANE REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY
PIELĘGNIARKI, PIELĘGNIARZA, POŁOŻNEJ
I RATOWNIKA MEDYCZNEGO.
PORADNIK

Słupsk 2025

Daniel Milczarek
Anna Rawska

WYBRANE REGULACJE PRAWNE
W ZAKRESIE OCHRONY PIEŁĘGNIARKI,
PIEŁĘGNIARZA, POŁOŻNEJ
I RATOWNIKA MEDYCZNEGO.
PORADNIK

Słupsk 2025
Szkoła Policji w Słupsku

Publikacja stanowi materiał dydaktyczny opracowany w Szkole Policji w Słupsku do użytku wewnętrznego Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Słupsku. Materiał może być kopiowany przez osoby zrzeszone w Okręgowej Izbie Pielęgniarek i Położnych w Słupsku wykonujące zawód pielęgniarki i położnej. Nie wolno go wykorzystywać w innych celach lub dla innych podmiotów zewnętrznych bez zgody Komendanta Szkoły Policji w Słupsku.

Według stanu prawnego na kwiecień 2025r.

Objętość: 2 ark. wyd.

Szkoła Policji w Słupsku

76–200 Słupsk, ul. Kilińskiego 42

www.spslupsk.policja.gov.pl

e-mail: spslupsk@spslupsk.policja.gov.pl

Słupsk 2025

Spis treści

Wstęp	5
1. Ochrona prawna pielęgniarek i pielęgniarzy	9
2. Ochrona prawna położnej	9
3. Ochrona prawna ratowników medycznych	10
4. Charakterystyka przestępstw ściganych z urzędu	11
4.1. Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego	12
4.2. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego	14
4.3. Znieważenie funkcjonariusza publicznego	17
5. Charakterystyka przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego	19
5.1. Zniesławienie	20
5.2. Znieważenie	22
Podsumowanie	25
Bibliografia	26

Wstęp

Niesienie pomocy w zakresie ochrony życia i zdrowia ludzkiego wymaga specjalistycznej wiedzy oraz umiejętności, a zarazem jest obowiązkiem nałożonym na pracowników służby zdrowia: pielęgniarki, pielęgniarzy, położne lub ratowników medycznych. Specyfika ich pracy w wielu sytuacjach wymaga udzielania świadczeń zdrowotnych osobom, których zachowanie nacechowane jest agresją słowną i fizyczną. Coraz częściej zdarzają się przypadki, gdy w związku z wykonywaniem czynności zawodowych i w ich trakcie pacjenci dopuszczają się zachowań naruszających nietykalność cielesną pracowników służby zdrowia czy też przyczyniają się do bezpośredniego zagrożenia ich życia lub zdrowia. Opracowanie niniejsze jest skierowane do tej grupy zawodowej w celu przedstawienia podstawowych praw, jakie jej przysługują w przypadku wystąpienia niezgodnych z prawem zachowań.

Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia oraz zdrowia¹. Zadaniem organów państwa jest zapewnienie opieki prawnej pracownikom służby zdrowia oraz udzielanie pomocy prawnej w razie naruszenia ich praw na płaszczyźnie zarówno karnej, jak i cywilnej. Pojawiające się przypadki agresji wobec tych osób spowodowały potrzebę wprowadzenia odpowiednio wyważonej prawnej reakcji państwa ukierunkowanej na wzmacnianie autorytetu i poszanowanie praw osób wykonujących te zawody. Ustawodawca doceniając wkład w opiekę medyczną świadczoną społeczeństwu, wprowadził przepisy zapewniające im ochronę prawną.

Wykonując obowiązki w imieniu państwa, korzystają oni z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu, którym jest:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) poseł, senator, radny;
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynno-

¹ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), art. 38 i 68.

ści usługowe, a także inna osobaw zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;

- 5) osobą będącą pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 6) osobą zajmującą kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej;
- 8) osobą pełniącą czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 10) inspektor Inspekcji Wodnej².

Pielęgniarki, pielęgniarze, położne oraz ratownicy medyczni na podstawie ustaw regulujących ich zadania mają zagwarantowaną ochronę prawną³. Należy podkreślić, że realizując określone czynności zawodowe, nie nabywają oni w rozumieniu ustawy kodeks karny statusu funkcjonariusza publicznego, mimo to korzystają z rozwiązań prawnych dotyczących funkcjonariuszy publicznych, które mają im zapewnić większe poczucie bezpieczeństwa podczas realizacji obowiązków zawodowych.

Osoby wykonujące zawód medyczny, uprawnione na podstawie odrębnych przepisów do udzielania świadczeń zdrowotnych, oraz osoby legitymujące się nabyciem fachowych kwalifikacji do udzielania świadczeń zdrowotnych w określonym zakresie lub w określonej dziedzinie medycyny⁴ udzielając świadczeń zdrowotnych poza zakładem leczniczym, również korzystają z ochrony prawnej przewidzianej w *Ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny*⁵.

W tym miejscu należy podkreślić, iż osoby świadczące zadania na rzecz drugiego człowieka zobowiązane są do przestrzegania zasad etyki zawodowej. Etyczne postępowanie jest chlubą każdego zawodu, zwłaszcza mającego zaufanie publiczne, i stanowi o jego prestiżu.

² *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny* (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r., poz. 383 z późn. zm.), art. 115 § 13.

³ *Ustawa z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej* (tekst jednolity: Dz.U. z 2024r., poz. 814 z późn. zm.) i *Ustawa z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym* (tekst jednolity: Dz.U. z 2025r., poz. 91).

⁴ *Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* (tekst jednolity: Dz.U. z 2024r., poz. 799 z późn. zm.), art. 2 pkt 2.

⁵ Tamże, art. 15a.

Rozpoczynając pracę pielęgniarki, pielęgniarza i położnej, osoby te składają przyrzeczenie:

Z szacunkiem dumą przyjmuję nadany mi tytuł zawodowy pielęgniarki, położnej i uroczystie przyrzekam:

1. Sprawować profesjonalną i troskliwą opiekę nad zdrowiem i życiem ludzkim na każdym jego etapie.
2. Promować zdrowie, zapobiegać chorobom, pielęgnować chorych, uczestniczyć w procesie terapeutycznym, przeciwdziałać cierpieniu i łagodzić jego skutki, zgodnie z aktualną wiedzą medyczną.
3. Nieść pomoc każdemu człowiekowi, w szczególności bez względu na wiek, płeć, kolor skóry, narodowość, religię, kulturę, przynależność społeczną, chorobę, niepełnosprawność, orientację seksualną.
4. Okazywać pacjentom należyty szacunek i empatię, nie nadużywać ich zaufania oraz przestrzegać tajemnicy zawodowej.
5. Strzec godności zawodu pielęgniarki, położnej, do przedstawicieli swojej i innych grup zawodowych odnosić się z szacunkiem i życzliwością, postępować bezstronnie mając na względzie przede wszystkim dobro pacjenta.
6. Wdrażać do praktyki nowe zdobycze nauk medycznych, społecznych i humanistycznych oraz systematycznie doskonalić i aktualizować wiedzę, umiejętności i kompetencje zawodowe.
7. Rzetelnie wypełniać obowiązki zawodowe pielęgniarki, położnej⁶.

Przyrzeczenie i postępowanie zgodnie z zasadami etyki zawodowej ma istotne znaczenie w zakresie oceny prawnokarnej zachowań funkcjonariuszy publicznych oraz osób korzystających z ochrony prawnej funkcjonariusza publicznego.

⁶ *Zasady etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdzone przez Krajowy Zjazd Pielęgniarek i Położnych*, przyrzeczenie, <https://nipip.pl/prawo/samorządowe/krajowy-zjazd-pielęgniarek-i-polożnych/kodeks-etyki-zawodowej-pielęgniarki-i-polożnej-rzeczypospolitej-polskiej>, dostęp: 24 lutego 2025r.

1. Ochrona prawna pielęgniarek i pielęgniarzy

W art. 11 ust. 2 *Ustawy z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej* wskazano, że podczas i w związku z wykonywaniem czynności polegających na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1–5 i art. 5 ust. 1 pkt 1–9, korzystają one z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w *Ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny*.

Pielęgniarkom ochrona taka gwarantowana jest podczas i w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych polegających w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta;
- 2) rozpoznawaniu problemów pielęgnacyjnych pacjenta;
- 3) planowaniu i sprawowaniu opieki pielęgnacyjnej nad pacjentem;
- 4) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych oraz medycznych czynności ratunkowych;
- 5) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji⁷.

2. Ochrona prawna położnej

Położne korzystają z ochrony podczas i w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych polegających w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu ciąży, sprawowaniu opieki nad kobietą w przebiegu ciąży fizjologicznej, a także prowadzeniu w określonym zakresie badań niezbędnych w monitorowaniu ciąży fizjologicznej;
- 2) kierowaniu na badania konieczne do jak najwcześniejszego rozpoznania ciąży wysokiego ryzyka;
- 3) prowadzeniu porodu fizjologicznego oraz monitorowaniu płodu z wykorzystaniem aparatury medycznej;

⁷ *Ustawa z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i...*, dz. cyt., art. 4 ust. 1 pkt 1–5.

- 4) przyjmowaniu porodów naturalnych, w przypadku konieczności także z nacięciem krocza, a w przypadkach nagłych także porodu z położenia miednicowego;
- 5) podejmowaniu koniecznych działań w sytuacjach nagłych, do czasu przybycia lekarza, w tym ręcznego wydobycia łożyska, a w razie potrzeby ręcznego zbadania macicy;
- 6) sprawowaniu opieki nad matką i noworodkiem oraz monitorowaniu przebiegu okresu poporodowego;
- 7) badaniu noworodków i opiece nad nimi oraz podejmowaniu w razie potrzeby wszelkich niezbędnych działań, w tym natychmiastowej reanimacji;
- 8) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- 9) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych⁸.

3. Ochrona prawna ratowników medycznych

W przypadku ratowników medycznych ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w *Ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny* została określona w art. 37 *Ustawy z dnia 1 grudnia 2022r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych*.

Ratownik medyczny korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu podczas oraz w związku z wykonywaniem czynności określonych w art. 33 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1, 2, 4 i 5 ustawy, polegających na:

- 1) udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w tym medycznych czynności ratunkowych w rozumieniu art. 3 pkt 4 *Ustawy z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym* udzielanych samodzielnie lub na zlecenie lekarza;
- 2) zabezpieczaniu osób znajdujących się w miejscu zdarzenia oraz podejmowaniu działań zapobiegających zwiększeniu się liczby osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- 3) transportowaniu osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;

⁸ Tamże, art. 5 ust. 1 pkt 1–9.

- 4) udzielaniu wsparcia psychicznego w sytuacji powodującej stan nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- 5) stwierdzaniu zgonu, do którego doszło podczas akcji medycznej, o której mowa w art. 41 *Ustawy z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym*;
- 6) nauczaniu zawodu ratownika medycznego oraz wykonywaniu pracy na rzecz doskonalenia zawodowego ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych;
- 7) organizowaniu i prowadzeniu zajęć z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy, medycznych czynności ratunkowych oraz pierwszej pomocy w rozumieniu odpowiednio art. 3 pkt 2, 4 i 7 *Ustawy z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym*;
- 8) kierowaniu:
 - a) ratownikami medycznymi,
 - b) dyspozytorami medycznymi;
- 9) zatrudnieniu lub pełnieniu służby na stanowiskach administracyjnych, na których wykonuje się czynności związane z przygotowywaniem i organizowaniem świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego lub nadzorem nad ich udzielaniem⁹.

4. Charakterystyka przestępstw ściganych z urzędu

Pracownicy służby zdrowia z racji wykonywanej pracy, kontaktu z osobami znajdującymi się w okolicznościach zagrożenia życia i zdrowia, w znacznie większej mierze są narażeni na zagrożenie niebezpieczeństwa osobistego, dlatego też korzystają ze zwiększonej ochrony prawnej zawartej w rozdziale XXIX kodeksu karnego.

Warty podkreślenia jest sposób definiowania sformułowań „podczas pełnienia obowiązków służbowych” oraz „w związku z pełnieniem czynności służbowych”, które należy rozumieć jako powiązanie zachowania sprawcy w cza-

⁹ *Ustawa z dnia 1 grudnia 2022r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych* (tekst jednolity: Dz.U. z 2025r., poz. 339), art. 33 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1, 2, 4, 5.

sie i z konkretną czynnością podejmowaną lub wcześniej wykonaną przez pracownika medycznego w ramach przysługujących mu kompetencji¹⁰. Zachowania te zależnie od charakterystyki budowy danej normy prawnej będą występowały łącznie lub oddzielnie. W takich sytuacjach warunkiem objęcia ochroną prawną jest, aby sprawcze działanie było skierowane na podjęte przez pielęgniarkę, pielęgniarza, położną lub ratownika medycznego czynności mieszczące się w ramach ich obowiązków zawodowych i stało się motywem działania sprawcy¹¹.

4.1. Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny

Art. 222. § 1. Kto narusza nietykalność cielesną funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 wywołało niewłaściwe zachowanie się funkcjonariusza lub osoby do pomocy mu przybranej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Przykładowe zachowanie sprawcy

Piotr C. na terenie szpitala szarpał za ubranie oraz popchnął pielęgniarkę Marię W., kiedy ona wykonywała czynności związane z rozpoznawaniem warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta.

¹⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt III K 33/18.

¹¹ R.A. Stefański, *Kodeks karny. Komentarz do art. 222 k.k.*, <https://sip.legalis.pl>, dostęp: 15.04.2025r.

Charakterystyka czynu

Określone w art. 222 k.k. przestępstwo polega na naruszeniu nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych realizowanych zgodnie z zakresem ustawowym. Objęcie ochroną prawną przewidzianą dla funkcjonariusza publicznego i osoby mu przybranej do pomocy zachodzi w sytuacji wykonywania konkretnej czynności.

Przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej zachodzi w przypadku każdej ingerencji w Twoje ciało, np. gdy sprawcauderzy Cię, kopnie, popchnie, przewróci, uszczyplnie, będzie szarpał za ubranie, opluje, obleje wodą czy nieczystościami. Zachowanie sprawcy może nie pozostawić śladów na Twoim ciele lub pozostawi jedynie przemijające, np. podbiegnięcia krwawe, obrzęk, zadrapanie, zasinienie¹².

Dla popełnienia omawianego przestępstwa nie ma znaczenia, czy nastąpił skutek w postaci spowodowania konkretnych obrażeń, bowiem już stworzenie wyłącznie zagrożeniadla toku wykonywania czynności służbowych będzie wypełniało znamiona czynu zabronionego z art. 222 k.k. Przestępstwo można popełnić jedynie z zamiarem bezpośrednim, co oznacza, że dana osoba musi chcieć bądź też godzić się z myślą, że jej zachowanie będzie dążyło do jego popełnienia.

Ważnym aspektem jest, aby zdarzenie miało miejsce podczas oraz w związku z wykonywaniem czynności zawodowych. W innych przypadkach zachowanie takie będzie stanowiło naruszenie nietykalności cielesnej, którego znamiona zostały zawarte w art. 217 k.k.

Pamiętaj! Zgodnie z art. 222§ 2 k.k., jeżeli czyn wywołało niewłaściwe zachowanie się pielęgniarki, pielęgniarza, położonej czy ratownika medycznego lub osoby do pomocy im przybranej, sąd wobec sprawcy, który naruszył nietykalność cielesną którejś z ww. osób, może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Algorytm postępowania

W przypadku naruszenia nietykalności cielesnej, do którego doszło podczas wykonywania przez Ciebie obowiązków służbowych, niezwłocznie powiadom o tym dyżurnego jednostki Policji oraz pracowników ochrony placówki

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.02.2020r., sygn. akt I DSK 11/19.

medycznej w przypadku sprawowania przez nich ochrony obiektu. Ustal dane personalne świadków zdarzenia, sprawdź, czy miejsce, gdzie doszło do zdarzenia, jest objęte monitoringiem lub czy osoby, które były na miejscu zdarzenia, nagrały tę sytuację, jeśli jest to możliwe, sporządź zapiski z podstawowymi informacjami ze zdarzenia. Zawiadomienie możesz złożyć pisemnie lub ustnie w jednostce Policji lub w prokuraturze. Przepęstwo naruszenia nietykalności cielesnej dokonane w czasie wykonywania obowiązków zawodowych ścigane jest z urzędu, więc organy ścigania w momencie uzyskania informacji o tym przestępstwie są zobowiązane zabezpieczyć materiał dowodowy i prowadzić postępowanie w tej sprawie, dokonując czynności z urzędu.

W przypadku, kiedy w wyniku działania sprawcy doznałeś/aś jakichkolwiek obrażeń ciała, niezwłocznie skorzystaj z pomocy medycznej. Lekarz po badaniu opisz w dokumentacji medycznej powstałe obrażenia. Niezależnie od badania lekarskiego możesz udokumentować je w formie dokumentacji fotograficznej. Zabezpieczone w ten sposób dowody będą wykorzystane na późniejszym etapie postępowania do ustalenia kwalifikacji prawnej doznanych obrażeń, w szczególności na podstawie opinii biegłego z zakresu medycyny sądowej.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, nabędziesz prawa osoby pokrzywdzonej i na tej podstawie korzystając z przysługujących Ci uprawnień, możesz dowiedzieć się, jakie czynności procesowe wykonują uprawnione organy w Twojej sprawie. Masz wówczas także prawo do:

- 1) zapoznania się z aktami sprawy, z których możesz sporządzać odpisy i kopie,
- 2) aktywności procesowej, składając wnioski dowodowe,
- 3) skorzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika,
- 4) wzięcia udziału w czynnościach postępowania oraz
- 5) złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego.

Jeżeli sprawa zostanie zakończona w niesatysfakcjonujący Cię sposób, możesz złożyć zażalenie.

4.2. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

Art. 223. § 1. Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czyn-

nej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli w wyniku czynnej napaści nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej,

sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15.

Przykładowe zachowanie sprawcy

Przebywający na terenie szpitala Paweł C. wspólnie z Januszem K. kilkakrotnie zaciśniętymi pięściami uderzyli po głowie i twarzy położną Marię W., która wykonywała czynności polegające na sprawowaniu opieki nad matką i noworodkiem oraz monitorowaniu przebiegu okresu poporodowego, w wyniku czego doznała ona złamania kości nosa z przemieszczeniem.

Charakterystyka czynu

Przestępstwo zachodzi w przypadku, kiedy sprawca działa wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może spowodować podobny stopień zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, jaki wynika z użycia noża lub broni palnej albo środka obezwładniającego. Celem działania sprawcy jest wyrządzenie Tobie krzywdy. Zachowanie sprawcy wyrażane będzie przez realny, bezpośredni atak, np. zamachnięcie się celem zadania ciosu nożem czy siekierą, stłuczoną butelką (tzw. tulipanem), próba skaleczenia żyłką lub zadawanie ciosów przez co najmniej dwóch sprawców.

Przestępstwo co do jego realizacji nie musi mieć skutkowego charakteru, tzn. nie musisz odnieść żadnych obrażeń, ponieważ np. zdążyłeś się uchylić lub obronić, podejmując adekwatne działania. Podobnie jak w przypadku przestępstwa naruszenia nietykalności cielesnej do czynnej napaści musi dojść podczas pełnienia przez Ciebie obowiązków zawodowych lub muszą one mieć związek z czynnościami zawodowymi.

Pamiętaj! Nie ma przestępstwa czynnej napaści, jeżeli doszło do niej poza godzinami pracy i bez żadnego z nią związku, a konsekwencje prawne sprawcy poniosą na podstawie odrębnych przepisów.

Algorytm postępowania

W przypadku czynnej napaści, do której doszło podczas wykonywania przez Ciebie obowiązków zawodowych, niezwłocznie powiadom o tym dyżurnego jednostki Policji oraz pracowników ochrony placówki medycznej w przypadku sprawowania przez nich ochrony obiektu. Ustal dane personalne świadków zdarzenia, sprawdź, czy miejsce, gdzie doszło do zdarzenia, jest objęte monitoringiem lub czy osoby, które były na miejscu zdarzenia, nagrały tę sytuację, jeśli jest to możliwe, sporządź zapiski z podstawowymi informacjami z opisem zdarzenia. Zawiadomienie możesz złożyć pisemnie lub ustnie w jednostce Policji lub w prokuraturze.

Przestępstwo czynnej napaści dokonane w czasie wykonywania wskazanych obowiązków ścigane jest z urzędu, więc organy ścigania w momencie uzyskania informacji o nim są zobowiązane zabezpieczyć materiał dowodowy i prowadzić postępowanie w tej sprawie, dokonując czynności procesowych z urzędu.

W przypadku, kiedy w wyniku działania sprawcy doznałeś/aś jakichkolwiek obrażeń ciała, niezwłocznie skorzystaj z pomocy medycznej. Lekarz po badaniu opisz w dokumentacji medycznej powstałe obrażenia. Niezależnie od badania lekarskiego możesz udokumentować je w formie dokumentacji fotograficznej. Zabezpieczone w ten sposób dowody będą wykorzystane na późniejszym etapie postępowania do ustalenia kwalifikacji prawnej doznanych obrażeń, w szczególności na podstawie opinii biegłego z zakresu medycyny sądowej.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, nabędziesz prawa osoby pokrzywdzonej i na tej podstawie korzystając z przysługujących Ci uprawnień, możesz dowiedzieć się, jakie czynności procesowe wykonują uprawnione organy w Twojej sprawie. Masz wówczas także prawo do:

- 1) zapoznania się z aktami sprawy, z których możesz sporządzać odpisy i kopie,
- 2) aktywności procesowej, składając wnioski dowodowe,
- 3) skorzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika,
- 4) wzięcia udziału w czynnościach postępowania oraz
- 5) złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego.

Jeżeli sprawa zostanie zakończona w niesatysfakcjonujący Cię sposób, możesz złożyć zażalenie.

4.3. Znieważenie funkcjonariusza publicznego

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny

Art. 226. § 1. Kto znieważa funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną, podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Przepis art. 222 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Kto publicznie znieważa lub poniża konstytucyjny organ Rzeczypospolitej Polskiej,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Przykładowe zachowanie sprawcy

Paweł C. na terenie szpitala wypowiadał pod adresem pielęgniarki Marii P. słowa powszechnie uznane za obelżywe w trakcie realizowanych przez nią obowiązków zawodowych polegających na rozpoznawaniu warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta.

Charakterystyka czynu

Określone w art. 226 k.k. przestępstwo polega na znieważeniu funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. Przy czym podczas i w związku wymaga jednoczesnego wystąpienia obu znamion w zachowaniu sprawcy.

Przestępstwo to jest wyrażeniem pogardy lub lekceważenia, które zawiera w sobie wyraźne zaprzeczenie uznania autorytetu władzy czy pełnionego urzędu lub funkcji, i jest skierowane przeciwko godności osobistej człowieka. Pojęcie znieważenia zawiera różne rodzaje zachowań, których wspólną cechą jest to, że wyrażają pogardę dla godności drugiego człowieka, reprezentującego

dany zawód czy funkcję, okazują brak szacunku. Znieważenie może przybrać postać np. wypowiedzi (wulgarne słownictwo), gestu, rysunku, symboli, znaku lub innego środka przekazu (fotografia), pisma, może być przekazane w środkach masowego komunikowania.

Zachodzi ono wyłącznie wtedy, gdy zostało dokonane podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, czynności zawodowych. Oznaczają zbieżność czasową i miejscową zachowania sprawcy i wykonywania obowiązków służbowych. Nie jest uzależnione od wykonywania tych czynności w godzinach urzędowania, lecz od istoty samych czynności, a także tego, czy formalnie wchodzi one w zakres działania pielęgniarki, pielęgniarza, położnej lub ratownika medycznego. Wskazane osoby wykonują obowiązki służbowe, nie tylko przebywając w siedzibie placówki medycznej, ale również realizując je poza jej siedzibą.

Pamiętaj! Jeżeli czyn wywołało niewłaściwe zachowanie się pielęgniarki, pielęgniarza, położnej czy ratownika medycznego lub osoby do pomocy im przybranym, sąd wobec sprawcy, który dopuścił się znieważenia którejś z ww. osób, może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Algorytm postępowania

W przypadku znieważenia, do którego doszło podczas i w związku z wykonywanymi przez Ciebie obowiązkami służbowymi, niezwłocznie powiadom o tym dyżurnego jednostki Policji oraz pracowników ochrony placówki medycznej w przypadku sprawowania przez nich ochrony obiektu. Ustal dane personalne świadków zdarzenia, sprawdź, czy miejsce, gdzie doszło do zdarzenia, jest objęte monitoringiem lub czy osoby, które były na miejscu zdarzenia, nagrały tę sytuację, jeśli jest to możliwe, sporządź zapiski z podstawowymi informacjami ze zdarzenia. Zawiadomienie możesz złożyć pisemnie lub ustnie w jednostce Policji lub w prokuraturze.

Przestępstwo znieważenia dokonane w czasie wykonywania wskazanych obowiązków ścigane jest z urzędu, więc organy ścigania w momencie uzyskania informacji o tym przestępstwie są zobowiązane zabezpieczyć materiał dowodowy i prowadzić postępowanie w tej sprawie, dokonując czynności z urzędu.

W przypadku, kiedy znieważenie połączone jest z naruszeniem nietykalności cielesnej, a Ty w wyniku działania sprawcy doznałeś/aś jakichkolwiek obrażeń ciała, niezwłocznie skorzystaj z pomocy medycznej. Lekarz po bada-

niu w dokumentacji medycznej opisz powstałe obrażenia. Niezależnie od badania lekarskiego możesz udokumentować obrażenia w formie dokumentacji fotograficznej. Zabezpieczone w ten sposób dowody będą wykorzystane na późniejszym etapie postępowania do ustalenia kwalifikacji prawnej doznanych obrażeń, w szczególności na podstawie opinii biegłego z zakresu medycyny sądowej.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, nabędziesz prawa osoby pokrzywdzonej i na tej podstawie korzystając z przysługujących Ci uprawnień, możesz dowiedzieć się, jakie czynności procesowe wykonują uprawnione organy w Twojej sprawie. Masz wówczas także prawo do:

- 1) zapoznania się z aktami sprawy, z których możesz sporządzać odpisy i kopie,
- 2) aktywności procesowej, składając wnioski dowodowe,
- 3) skorzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika,
- 4) wzięcia udziału w czynnościach postępowania oraz
- 5) złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego.

Jeżeli sprawa zostanie zakończona w niesatysfakcjonujący Cię sposób, możesz złożyć zażalenie.

5. Charakterystyka przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego

W przypadku zniesławienia lub znieważenia, do którego doszło poza udzielaniem świadczeń zdrowotnych, pielęgniarka, pielęgniarz, położna lub ratownik medyczny mogą również dochodzić swych praw na płaszczyźnie prawa karnego.

5.1. Zniesławienie

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny

Art. 212. § 1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności,

podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Przykładowe zachowanie sprawcy

Piotr C. w obecności zgromadzonych osób, przedstawicieli Urzędu Miasta, nazwał Marię W. – pielęgniarkę wojewódzkiego szpitala – „łapówkarzem” oraz „nierzetelnie wykonującą swoje obowiązki”, poniżając ją w opinii publicznej oraz narażając na utratę zaufania potrzebnego dla danego zawodu.

Charakterystyka czynu

Określone w art. 212k.k. przestępstwo zniesławienia jest pomówieniem innej osoby, grupy osób, instytucji, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności. Pomówienie może zostać popełnione również za pomocą środków masowego komunikowania.

Przestępstwo zniesławienia może być popełnione jedynie przez pomówienie pokrzywdzonego w obecności innej osoby, przekazanie informacji znie-

sławiających innym osobom niż ta, której te wiadomości dotyczą. Do zniesławienia dochodzi, kiedy ktoś umyślnie godzi w Twoją cześć oraz dobre imię. Pomawia Cię o takie postępowanie lub właściwości, które w powszechnym odbiorze mogą Cię poniżyć lub pozbawić potrzebnego dla wykonywania zawodu zaufania. Działanie sprawcy ma na celu zniszczenie dobrej opinii o Tobie, reputacji oraz zaufania do wykonywanego przez Ciebie zawodu. Nieważny jest w tym przypadku skutek działania sprawcy. Istotne dla bytu przestępstwa jest, by słowa sprawcy o Tobie były obraźliwe. Przestępstwo zniesławienia może zostać popełnione zarówno publicznie, jak i niepublicznie poprzez ustne wypowiedzenie obraźliwych treści, pisemnie lub też za pomocą środków masowego przekazu, tj. może nastąpić poprzez przekaz internetowy, radiowy czy telewizyjny. Istotne jest, że fakt zniesławienia mógł być odebrany przez nieograniczoną liczbę indywidualnie nieokreślonych osób. W przypadku poniżenia nie ma znaczenia, czy to, co sprawca mówi, jest zgodne z prawdą, czy nie, o ile pomówienie zostało uczynione publicznie.

Pamiętaj! Nie będzie przestępstwem, gdy do pomówienia doszło w miejscu publicznym, ale w czasie, gdy w tym miejscu poza zainteresowanymi stronami, tj. pomawianym i pomawiającym, nie było innych osób.

Algorytm postępowania

W przypadku, jeżeli do zniesławienia doszło podczas wykonywania przez Ciebie czynności w placówce medycznej, to podejmij czynności dążące do ustalenia danych sprawcy, poproś pracowników ochrony, a w sytuacjach uzasadnionych wezwij Policję. Zabezpiecz dowody, które pozwolą później na udokumentowanie zaistniałego zdarzenia i skazanie sprawcy, tj. ustal dane personalne świadków zdarzenia, sprawdź, czy miejsce, gdzie doszło do zdarzenia, jest objęte monitoringiem lub czy osoby, które były na miejscu zdarzenia, nagrały je np. swoim telefonem. W przypadku, gdy do pomówienia doszło za pomocą środków masowego przekazu, zrób „zrzut ekranu”, wydrukuj strony, na których znajdują się pomawiające Cię treści. Zabezpieczone dowody przekaz organom ścigania lub bezpośrednio sądowi.

Przestępstwo pomówienia jest ścigane z oskarżenia prywatnego, zatem jeżeli chcesz podjąć dalsze kroki prawne, możesz to zrobić za pośrednictwem Policji, składając ustną skargę, która niezwłocznie wraz z zabezpieczonymi dowodami będzie przesłana do sądu, lub w sądzie złożysz skargę o tym przestępstwie. W sytuacji, gdy sprawca pomówi Cię wyłącznie o okoliczności ściśle związane

z wykonywaną pracą, możesz zawnioskować do prokuratora o objęcie ściganiem z urzędu przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, nabędziesz prawa osoby pokrzywdzonej i na tej podstawie korzystając z przysługujących Ci uprawnień, możesz dowiedzieć się, jakie czynności procesowe wykonują uprawnione organy w Twojej sprawie. Masz wówczas także prawo do:

- 1) zapoznania się z aktami sprawy, z których możesz sporządzać odpisy i kopie,
- 2) aktywności procesowej, składając wnioski dowodowe,
- 3) skorzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika,
- 4) wzięcia udziału w czynnościach postępowania oraz
- 5) złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego.

Jeżeli sprawa zostanie zakończona w niesatysfakcjonujący Cię sposób, możesz złożyć zażalenie.

5.2. Znieważenie

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny

Art. 216. § 1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła,

podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 5. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Przykładowe zachowanie sprawcy

Piotr C. w centrum miasta Słupska publicznie wypowiadał kierowane wobec Marii W. słowa wulgarne powszechnie uznane za obelżywe.

Charakterystyka czynu

Określone w art. 216 k.k. przestępstwo polega na znieważeniu innej osoby w jej obecności lub pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby dotarła, albo znieważenia za pomocą środków masowego komunikowania.

Przestępstwo znieważenia zachodzi, kiedy ktoś okazuje Ci pogardę, ubliża Ci, uwłacza Twojej czci i godności. Ustawodawca indywidualnie chroni Twoją godność i Twoje poczucie wartości. Znieważenie przybiera formę słowa (mówionego i pisanego) lub obraźliwego gestu, którym może być pokazanie Tobie środkowego palca, ostentacyjne pukanie się w czoło, wypięcie pośladków w Twoją stronę. Do znieważenia Cię może także dojść za pomocą środków masowego przekazu, np. prasy, sieci Internet, radia, telewizji. Może mieć ono charakter bezpośredni, czyli sprawca działa w Twojej obecności, lub pośredni – pod Twoją nieobecność, jednak w tym przypadku musi być to zrobione publicznie, przy świadkach, w sposób jawny.

Zachowanie sprawcy związane z działaniem za pośrednictwem środków masowego komunikowania, które docierają do większej liczby odbiorców, ma charakter kwalifikowany, czyli występuje zwiększenie sankcji (karalności).

Ważnym aspektem przebiegu każdego zdarzenia mogącego zawierać znamiona przestępstwa znieważenia jest przestrzeganie podstawowych zasad właściwego postępowania wobec drugiej osoby, zasad etycznych danego zawodu.

Pamiętaj! Odpowiedzialność za zniewagę w przypadku, gdy została sprowokowana lub wywołała ją wyzywające zachowanie pokrzywdzonego albo jeśli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, będzie podstawą do obniżenia karalności czynu.

Algorytm postępowania

W przypadku znieważenia zabezpiecz dowody, które pozwolą później na skazanie sprawcy, tj. ustal dane personalne świadków zdarzenia, sprawdź, czy

miejsce, gdzie doszło do zdarzenia, jest objęte monitoringiem lub czy osoby, które były na miejscu zdarzenia, nagrały tę sytuację. Kiedy do znieważenia doszło za pomocą środków masowego przekazu, pamiętaj, aby zrobić „zrzut ekranu”, wydrukować strony, na których znajdują się znieważające Cię treści.

Zabezpieczone dowody prześlij organom ścigania lub sądowi. Podobnie jak w przypadku przestępstwa znieważenia zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa możesz zrobić za pośrednictwem Policji, składając ustną skargę, która niezwłocznie wraz z zabezpieczonymi dowodami będzie przesłana do sądu, lub w sądzie złożysz skargę o tym przestępstwie. W uzasadnionych przypadkach możesz wystąpić z wnioskiem do prokuratora o objęcie ściganiem z urzędu przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, nabywasz prawa osoby pokrzywdzonej i na tej podstawie korzystając z przysługujących Ci uprawnień, możesz dowiedzieć się, jakie czynności procesowe wykonują uprawnione organy w Twojej sprawie. Masz wówczas także prawo do:

- 1) zapoznania się z aktami sprawy, z których możesz sporządzać odpisy i kopie,
- 2) aktywności procesowej, składając wnioski dowodowe,
- 3) skorzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika,
- 4) wzięcia udziału w czynnościach postępowania oraz
- 5) złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego.

Jeżeli sprawa zostanie zakończona w niesatysfakcjonujący Cię sposób, możesz złożyć zażalenie.

Podsumowanie

Polski system prawny zapewnia ochronę pielęgniarek, pielęgniarzy i położnych w oparciu o normy prawa karnego i cywilnego. Pokrzywdzeni pracownicy służby zdrowia mogą w opisanych w publikacji przypadkach złożyć zawiadomienie o przestępstwie, wystąpić z prywatnym aktem oskarżenia, domagać się naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na drodze sądowej. Zabezpieczeniem materiału dowodowego powinno być dokonane niezwłocznie po zaistnieniu przestępstwa, co pomoże skutecznie domagać się spełnienia swych roszczeń przed sądem. Warto pamiętać, że nie zamyka to drogi do postępowania mediacyjnego.

Treści zawarte w niniejszym opracowaniu mają na celu ułatwienie interpretacji zagadnień związanych z ochroną prawną przysługującą wskazanym grupom zawodowym. Autorzy przedstawili informacje o wybranych przestępstwach, których prawdopodobieństwo wystąpienia jest największe, oraz wskazali, jakie czynności powinny podjąć osoby korzystające z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu w celu wyegzekwowania swych praw.

Bibliografia

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodekskamy (tekst jednolity: Dz.U. z 2025r., poz. 383 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jednolity: Dz.U. z 2025r., poz. 91).

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2024r., poz. 799 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2024r., poz. 814 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 1 grudnia 2022r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2025r., poz. 339).

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2019r., sygn. akt III K 33/18.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.02.2020r., sygn. akt I DSK 11/19.

Stefański R.A., *Kodekskamy. Komentarz do art. 222k.k.*, <https://sip.legalis.pl>, dostęp: 15.04.2025r.

Zasady etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdzone przez Krajowy Zjazd Pielęgniarek i Położnych, przyrzeczenie, <https://nipip.pl/prawo/samorzadowe/krajowy-zjazd-pielengniarek-i-polozonych/kodeks-etyki-zawodowej-pielegniarki-i-poloznej-rzeczypospolitej-polskiej>, dostęp: 24 lutego 2025r.

